

ÅRSRAPPORT 2011

Innholdsfortegnelse

Sammendrag av året 2011	3
Om Forsøksdyrutvalget.....	5
Forsøksdyrutvalgets sammensetning i 2011	5
Sekretariatet.....	5
Økonomi.....	6
Forsøksdyrutvalgets virksomhet.....	6
Generelt	6
Forsøksdyrutvalgets møter.....	6
Inspeksjoner og godkjenning av avdelinger.....	7
Godkjenning av ansvarshavende og ansvarshavendes oppgaver.....	8
Godkjenning av forsøk.....	8
Godkjenning av forsøk i forsøksdyravdeling.....	9
Godkjenning av forsøk utenfor forsøksdyravdeling ("feltforsøk").....	9
Revisjoner av tillatelser til forsøk med dyr gitt av ansvarshavende.....	10
Øvrig virksomhet.....	11
Informasjons- og veiledningsvirksomhet.....	12
Feilkilder mht. rapportering.....	12
Vedlegg 1	
Oppsummering av statistikk.....	13
EK-statistikk.....	13
Annen statistikk.....	13
Antall dyr i forsøk i og utenfor forsøksdyravdeling.....	13
Antall dyr i forsøk som medfører vedvarende og betydelig smerte.....	13
Vedlegg 2:	
Innrapporterte tall.....	14
EK-statistikk (tabell 1-5).....	14
Grafiske framstillinger av innrapporterte tall (Figur 1-7).....	17

Sammendrag av året 2011

1. Antall forsøksdyr og antall søknader

- Totalt antall søknader om forsøk med dyr har over lang tid vært økende. I perioden 2006-2011 økte antall behandlede søknader fra 594 til 909. Dette omfatter både forsøk godkjent av ansvarshavende (i forsøksdyravdeling) (økning fra 464 til 614) og forsøk godkjent eller avslått av FDU (i forsøksdyravdeling eller feltforsøk) (økning fra 130 til 295). Det fins ingen statistikk over forsøk avslått av ansvarshavende.
- Ca. 3 av 4 søknader ble godkjent av ansvarshavende. For å gi en tilbakemelding til ansvarshavende om godkjenningen av disse søknadene, har utvalget revidert 44% av disse, til sammen 268 søknader. (2010: 237 søknader, 43%)
- Antall fisk i smertevoldende forsøk har de senere årene vist en stadig økning. Fra 2010 til 2011 var økningen fra 77.871 til 90.468. Antall pattedyr i smertevoldende forsøk i 2011 var 1.098 (2010: 666; 2009: 2.382).
- Som tidligere år er det heller ikke benyttet dyr for testing av kosmetikk i Norge.

2. Tilsyn med forsøksdyravdelinger

FDU har i løpet av 2011 godkjent 28 forsøksdyravdelinger på grunnlag av mottatte inspeksjonsrapport. Inspeksjoner har blitt foretatt av representanter fra lokalt Mattilsyn og/eller fra Utvalgets sekretariat.

3. Tilsyn med feltforsøk

FDU gjennomførte vinteren 2011 inspeksjon av feltforsøk med merking med GPS-halsbånd på ulv. Merkingen er en del av et samarbeidsprosjekt over landegrensene som heter Scandulv. Forskingen ønsker blant annet å tallfeste reproduksjon og dødelighet, og å se på spredning og etablering hos unge ulver samt å kartlegge genetikken

4. Nytt EU-direktiv

Det norske forsøksdyrregelverket er underlagt det europeiske gjennom EØS-avtalen. EU-kommisjonen og EU-parlamentet vedtok, 22/9-10, et nytt EU-direktiv, 2010/63/EU. Dette skal gjelde fra 1/1-13.

Implementering av direktivet vil føre til endringer for forsøksdyrforvaltningen i Norge. Regiondirektør for Mattilsynet Region Rogaland og Agder fikk i 2011 i oppdrag å utrede alternative modeller for forvaltning av forsøksdyr i henhold til nytt EU-direktiv.

Regiondirektøren nedsatte en arbeidsgruppe for slik utredning. Arbeidsgruppen besto av representanter fra Mattilsynet samt fra FDU.

Det var dissens i arbeidsgruppen og det ble skissert opp to ulike alternative modeller – den såkalte FDU-modellen og Mattilsynsmodellen. Arbeidsgruppens rapport ble overlevert til Mattilsynets hovedkontor september 2011.

Mattilsynet har besluttet å gå for Mattilsynsmodellen.

Oslo 13.02.2013

Trine Melheim
leder (sign.)

Ingvill Løken
(sign.)

Grete Bæverfjord
(sign.)

Henrik Rasmussen
(sign.)

Lars Folkow
(sign.)

Tom Hansen
(sign.)

Gunnar Nicolaysen
(sign.)

Siri Martinsen
(sign.)

OM FORSØKSDYRUTVALGET

Forsøksdyrutvalgets sammensetning i 2011

Utvalget består av åtte faste medlemmer, med personlige varamedlemmer, som oppnevnes av Mattilsynet, vanligvis for fire år av gangen. Medlemmene velges ut fra faglig bakgrunn slik at utvalget totalt sett har veterinærmedisinsk, humanmedisinsk, biologisk, genteknologisk, forsøksdyrteknisk og juridisk kompetanse, samt et medlem fra en dyrevernorganisasjon. Oppnevningen av medlemmer/varamedlemmer skjer med to års mellomrom slik at den nødvendige kontinuitet opprettholdes og at ingen oppnevnes for mer enn to perioder sammenhengende. I 2011 har det ikke vært endringer i utvalgets sammensetning.

Sammensetning av FDU:

1) Leder: Eli Volckmar, cand. jur., nemndleder i Utlendingsnemnda (UNE). (varamedlem fra 1. januar 2012)

Varamedlem: Trine Melheim, cand. jur., juridisk seniorrådgiver i Husbanken. (leder fra 1. januar 2012)

2) Medlem: Gunnar Nicolaysen, dr. med., professor emeritus, Universitetet i Oslo.

Varamedlem: Håvard Attramadal, professor, Institutt for kirurgisk forskning, Rikshospitalet, Oslo universitetssykehus.

3) Medlem: Grete Bæverfjord, cand. med. vet., dr. scient., seniorforsker og ansvarshavende, Nofima marin.

Varamedlem: Bjørn Olav Rosseland, dr. philos., professor, Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB).

4) Medlem: Henrik Rasmussen, cand. med. vet., dr. philos., avdelingsleder og ansvarshavende, Folkehelseinstituttet i Oslo.

Varamedlem: Vera Astrid Klafstad Rodas, cand. med. vet., avdelingsleder og ansvarshavende, Universitetet i Oslo.

5) Medlem: Lars Folkow, ansvarshavende, professor, Universitetet i Tromsø.

Varamedlem: Siri Knudsen, dr. med. vet., førsteamanuensis, ansvarshavende, Universitetet i Tromsø.

6) Medlem: Tom Hansen, cand. real, forskningskoordinator og ansvarshavende, Havforskningsinstituttet.

Varamedlem: Anne Ramstad, veterinær, VESO Vikan.

7) Medlem: Siri Martinsen, cand. med. vet., leder i NOAH – for dyrs rettigheter.

Varamedlem: Marianne Kulø, husdyrkandidat, Dyrevernalliansen

8) Medlem: Ingvill Løken, forsøksdyrtekniker, avdelingsingeniør, Statens legemiddelverk.

Varamedlem: Carsten Lund, agronom og forsøksdyrtekniker, avdelingsingeniør, Ullevål, Oslo universitetssykehus.

Sekretariatet

Forsøksdyrutvalgets sekretariat har kontorer i Mattilsynets lokaler på Adamstua i Oslo og er organisert under Mattilsynets regionkontor Rogaland og Agder. I 2011 har sekretariatet vært bemannet av dr. scient. Gunvor Knudsen og veterinær Johanne Holmen. I tillegg utføres administrative støttefunksjoner fra regionkontoret i Rogaland og Agder.

Økonomi

Forsøksdyrutvalgets budsjett for 2011 var på kr. 1.3 mill. Utgifter for å ivareta Mattilsynets sekretariatsansvar inngår ikke i dette beløpet.

I 2011 ble om lag kr 200.000 av budsjetterte midler ikke benyttet. Store deler av dette kan knyttes opp til lavere utviklingskostnader i forbindelse med Fots enn ønskelig.

FORSØKSDYRUTVALGETS VIRKSOMHET

Generelt

Forsøksdyrutvalget er satt til å forvalte dyrevelferdsloven og tilhørende forskrifts bestemmelser om forsøk med dyr, herunder oppgaven med å godkjenne forsøksdyravdelinger og kontrollere selve forsøkene. Ingen kan utføre forsøk med dyr uten tillatelse fra Forsøksdyrutvalget eller den det bemyndiger. I forskrift om forsøk med dyr § 11 gis det adgang for at utvalget, på avgrensede områder, kan delegere denne kompetansen til en person som utvalget har godkjent som ansvarshavende for en registrert forsøksdyravdeling (ansvarshavende).

Med dyreforsøk forstås i denne sammenheng ”bruk av dyr for å vinne kunnskap av biologisk, psykologisk, etologisk, fysikalsk eller kjemisk art også når det er et ledd i den utdannelsen en institusjon gir”. Bruk av dyr i produksjon av reagenser som antigen, antistoff og lignende, rutinediagnostikk, kontrollvirksomhet og etablering av transgene stammer regnes som forsøk, jf. forsøksdyrforskriften § 3. Det er videre gitt unntak fra forskriften for prosedyrer som er lite eller ikke belastende for dyr, jf. forsøksdyrforskriften § 2. I tvilstilfeller avgjør Forsøksdyrutvalget om en prosedyre kommer inn under forskriften, jf. forsøksdyrforskriften § 2.

Oppstillings- og miljøforholdene for dyr i forsøksdyravdelinger ”skal minst oppfylle retningslinjene i appendiks A i Europarådets forsøksdyrkonvensjon”, jf. forsøksdyrforskriften § 12.

Mattilsynet har fastsatt en instruks for Forsøksdyrutvalget som gir nærmere retningslinjer om utvalgets sammensetning, virksomhet og sekretariat.

Mattilsynets hovedkontor er klageinstans for vedtak gjort av Forsøksdyrutvalget.

Forsøksdyrutvalgets møter

Utvalget har hatt 11 ordinære møter i løpet av 2011. I disse møtene ble det behandlet i alt 439 saker. Av disse var:

- 125 saker om godkjenning av forsøk i forsøksdyravdeling,
- 170 saker om godkjenning av forsøk utenfor forsøksdyravdeling,
- 28 saker om godkjenning av avdelinger,
- 21 saker om godkjenning av ansvarshavende,
- 59 saker om utvalgets tilbakemelding til ansvarshavende på lokalt godkjente søknader og
- 36 saker om øvrig virksomhet som tilbakemeldinger/kommunikasjon i aktuelle saker eller saker av prinsipiell, administrativ eller organisatorisk art.

Disse sakene er nærmere beskrevet nedenfor.

I tillegg ble en rekke saker lagt fram for utvalget til orientering. Disse er utelatt fra statistikken.

På enkelte møter velger Forsøksdyrutvalget å innkalle ressurspersoner for å informere om faglige problemstillinger eller søkere for å gi utdypende opplysninger i aktuelle saker. I 2011 var følgende temaer satt på dagsorden.

- Innlegg ved representanter fra Veterinærinstituttet og Havforskningsinstituttet med tema forsøk på lakselus på fisk
- Besøk fra IACUC, University of Utah. Foredrag om arbeidet til IACUC, både om regelverket som ligger til grunn, om organiseringen av arbeidet, behandling av søknader og tilsyn.
- Forelesning ved professor Edvard Moser, leder for «Kavli-instituttet for systemnevrovitenskap – senter for hukommelsesbiologi.

	2011	2010	2009	2008
Antall møter:	11	11	11	11
Antall saker på møter:	439*	335*	302*	262*
Antall orienteringer/foredrag på møter:		2	3	2

* Orienteringssaker er utelatt

Inspeksjoner og godkjenning av avdelinger

I henhold til forsøksdyrforskriften skal alle forsøksdyravdelinger godkjennes av Forsøksdyrutvalget. Forsøksdyravdelinger kan etter inspeksjon godkjennes for en periode inntil fire år. I løpet av perioden bør det foretas uanmeldte inspeksjoner for å kontrollere at forutsetningene for den gitte godkjenning står ved lag, og at prosjekter som er i gang gjennomføres i samsvar med godkjent forsøksplan. Før fornyet godkjenning av en avdeling skal det alltid foretas inspeksjon, jf. instruks for Forsøksdyrutvalget § 6.

Ved utgangen av 2011 var det registrert 69 forsøksdyravdelinger hvorav 54 forsøksdyravdelinger har gyldig godkjenning. I tillegg kommer to registrerte avls- og forsyningsvirksomheter.

Utvalget har i meldingsåret godkjent 28 forsøksdyravdelinger på grunnlag av inspeksjonsrapport. Inspeksjonene er gjort av utvalgets sekretariatet eller av inspektører fra de DK som har avtale med FDU om slik inspeksjon. Ingen inspeksjoner har vært uanmeldte.

	2011	2010	2009	2008
Antall møtesaker ang. godkjenning av avdelinger:	28	40	16	19
<u>Hvorav</u>				
Godkjent uten anmerkninger:	22	21	11	13
Godkjent på vilkår:	1	14	4	1
Avslått:	5	0	1	0
Annet:		5*	0	5

- * Gjelder kun mindre utvidelser eller innmeldte utbedringer.

	2011	2010	2009	2008
Antall inspeksjoner av avdeling:	22	33	8	7
<u>Hvorav</u> uanmeldte:	0	0	0	0

Godkjenning av ansvarshavende og ansvarshavendes oppgaver

Iht. forsøksdyrforskriften § 6 skal enhver forsøksdyravdeling ha en ansvarshavende. Den ansvarshavende skal være godkjent av Forsøksdyrutvalget for inntil fire år. Som ansvarshavende kan primært godkjennes en person med universitets- eller høgskoleutdannelse og med erfaring fra dyreforsøk. Ansvarshavende plikter å holde sine faglige forsøksdyrkunnskaper og ferdigheter ved like og gjenoppnevning som ansvarshavende kan gjøres avhengig av slik faglig oppfølging.

Ansvarshavende plikter å føre tilsyn med at forsøksdyrvirksomheten innenfor institusjonen/bedriften drives i samsvar med lov og forskrift og andre vilkår som måtte være fastsatt av Forsøksdyrutvalget, jf. forsøksdyrforskriften § 4, 7, 11 og 12.

Utvalget delegerer i praksis retten til å behandle søknader om forsøk som faller innenfor rammen av institusjonens/bedriftens godkjenningsdokument til ansvarshavende. Det store flertall forsøk i forsøksdyravdelinger blir på denne måten godkjent lokalt. Kopier av alle godkjente søknader og vedtak skal oversendes utvalget senest 1 uke etter at tillatelsen er gitt. Utvalget gir tilbakemelding til ansvarshavende på en andel av de godkjenninger ansvarshavende har gitt. Se ”Revisjoner av tillatelser til forsøk gitt av ansvarshavende” nedenfor.

Hvis ansvarshavende er i tvil om forsøket ligger innenfor rammen av det godkjenningsdokument som er gitt, eller av andre grunner finner det vanskelig å ta en beslutning, skal søknaden oversendes utvalget for avgjørelse sammen med en begrunnelse. Også forsøk som påfører dyr betydelig eller vedvarende smerte samt ansvarshavendes egne forsøk må alltid behandles av Forsøksdyrutvalget. Det samme gjelder forsøk i forbindelse med rutinediagnostikk, produksjon av biologiske produkter og i sin kontrollvirksomhet (blokksøknader).

I beretningsåret godkjente Forsøksdyrutvalget 23 ansvarshavende.

	2011	2010	2009	2008
Antall møtesaker ang. godkjenning av ansvarshavende:	23	29	5	10
<u>Hvorav</u>				
Godkjent uten anmerkninger:	23	23	4	7
Godkjent på vilkår:	4	5	1	0
Avslått:	1	1	0	2
Annet:	-		0	1

Godkjenning av forsøk

Iht. gjeldende regelverk skal alle som skal utføre forsøk med dyr innhente tillatelse. Forsøksdyrutvalget behandler alle søknader om forsøk utenfor forsøksdyravdelinger (feltforsøk). Ansvarshavende i forsøksdyravdelinger behandler, etter myndighet fra FDU, søknader om forsøk i ”sin” forsøksdyravdeling. Forsøksdyrutvalget behandler likevel en del søknader om forsøk i forsøksdyravdelinger. Dette fordi ansvarshavende ikke har myndighet til å godkjenne forsøk som medfører vedvarende eller betydelig smerte (smertevoldende), forsøk der vedkommende selv er involvert (pga. habilitet) eller forsøk i forbindelse med rutinediagnostikk, produksjon av biologiske produkter og i kontrollvirksomhet (såkalte ”blokkforsøk”). Dersom ansvarshavende er i tvil om forsøket er innen de rammer som er gitt eller av andre grunner finner det vanskelig å ta en beslutning skal også søknaden sendes til

utvalget for behandling.

Det bemerkes at forsøk som anses som lite belastende er unntatt fra gjeldende regelverk og krever derfor ikke tillatelse fra Forsøksdyrutvalget eller ansvarshavende, jf. forsøksdyrforskriftens § 2. Av andre årsaker som organisering og plasshensyn kreves det likevel ofte at ansvarshavende har fått en beskrivelse av forsøket og gitt klarsignal til gjennomføring. Disse er ikke omtalt i det følgende.

Forsøksdyrforskriftens § 8 og § 9 omhandler vilkår for tillatelse til forsøk. Forsøk med dyr skal ikke finne sted med mindre det dreier seg om ervervelse av kunnskap som tar berettigede samfunnsmessige eller vitenskapelige hensyn. Forsøk med dyr skal bare tillates dersom annen vitenskapelig tilfredsstillende metode som ikke krever bruk av dyr, ikke er anvendelig i praksis. Tillatelse til forsøk utenfor godkjent forsøksdyravdeling kan maksimalt gis for 2 år om gangen. Tillatelse til å utføre forsøk i godkjent forsøksdyravdeling kan gis for inntil 4 år. Forsøk som antas å medføre vedvarende eller betydelig smerte, kan likevel ikke gis av Forsøksdyrutvalget for mer enn to år om gangen. Ved forsøk som antas å påføre dyret smerte, og der formålet med forsøket er til hinder for at smerten kan lindres, skal det stilles særskilte krav til forsøkets vitenskapelige og praktiske nytteverdi.

De godkjenninger av forsøk med dyr, som Forsøksdyrutvalget har gjort i 2011, er beskrevet i det følgende. Utvalgets arbeid med godkjenninger gjort av ansvarshavende er beskrevet under ”Revisjoner av tillatelser til forsøk med dyr gitt av ansvarshavende”. Merk at avslått innebærer at søknaden ble avslått i møte, den kan senere ha blitt godkjent gjennom klage eller ny søknad om det samme prosjektet med nødvendige endringer. Det kan også være grunn til å gjøre oppmerksom på at utvalget i mange saker (jeg har ikke telt over) ber om ytterligere informasjon eller begrunnelse før de godkjenner.

Godkjenning av forsøk i forsøksdyravdeling

I 2011 behandlet Forsøksdyrutvalget til sammen 126 søknader om dyreforsøk i forsøksdyravdeling.

Antall dyr, totalt og i de enkelte dyregrupper, benyttet i forsøk i forsøksdyravdelinger presenteres i oppsummeringen av statistikk.

	2011	2010	2009	2008
Antall møtesaker ang. forsøk i godkjent avdeling:	126	88	65	53
<u>Hvorav</u>				
Godkjent uten anmerkninger:	83	60	51	48
Godkjent på vilkår:	23	23	1	4
Avslått:	15	1	3	1
Avvist:	5	4	10	-

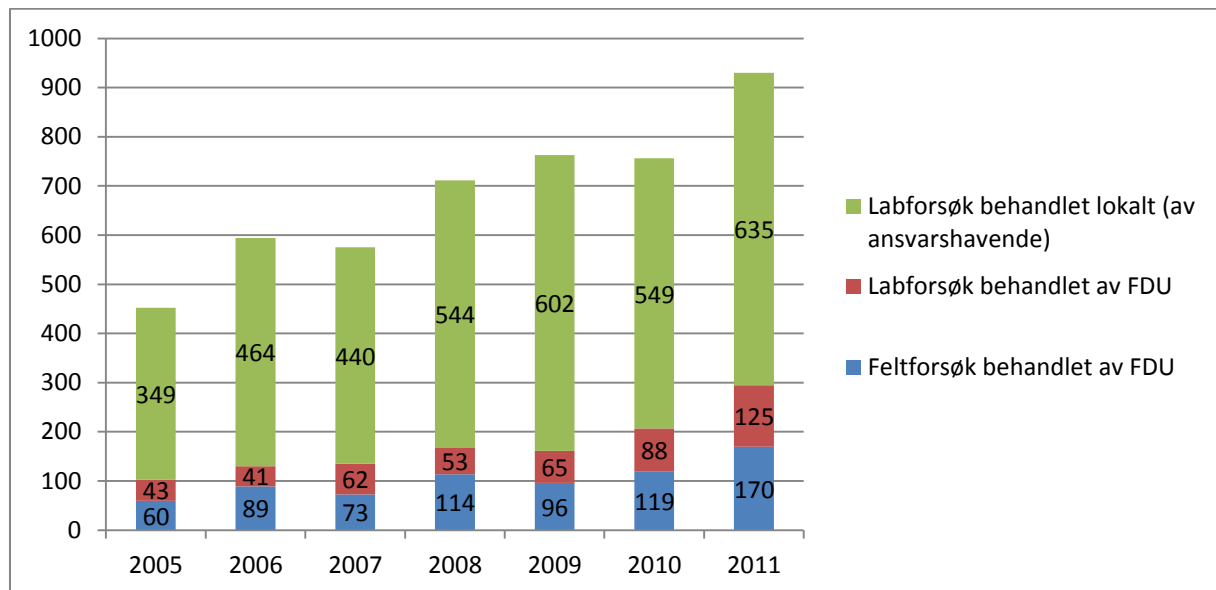
Godkjenning av forsøk utenfor forsøksdyravdeling ”feltforsøk”

I 2011 har Forsøksdyrutvalget behandlet 170 søknader om forsøk utenfor godkjent forsøksdyravdeling (feltforsøk). Den største andelen av disse er søknader om merking av fugler, fisk og rovdyr med elektroniske merker som sender informasjon om hvor dyrene

beveger seg. F. eks. hvor beveger ulven seg, hvor hekker og trekker forskjellige fuglearter og hvor svømmer laksen?

	2011	2010	2009	2008
Antall møtesaker ang. forsøk utenfor godkjent avdeling:	170	119	96	114
<u>Hvorav</u>				
Godkjent uten anmerkninger:	143	90	90	91
Godkjent på vilkår:	16	14	0	21
Avslag:	10	6	1	2
Avvist:	1	9	-	-

Figur: Antall søknader om forsøk med dyr behandlet av ansvarshavende eller FDU, 2005-2011.

Revisjoner av tillatelser til forsøk med dyr gitt av ansvarshavende

Forsøksdyrutvalget gjennomfører rutinemessig gjennomgang av en andel av de søknader om forsøk med dyr som er godkjent av ansvarshavende i den enkelte forsøksdyravdeling. Dette arbeidet fordeles blant medlemmene og innstilling med konklusjon A eller B fra revisor behandles i utvalget. Det gis tilbakemelding til ansvarshavende i alle reviderte saker som får konklusjon A (Godkjenningen anses ikke å oppfylle forsøksdyrregelverket eller Forsøksdyrutvalgets praksis) eller B (Godkjenningen anses å være innenfor gjeldende krav, men kunne vært forbedret i henhold til merknader). Ved konklusjon C (Godkjenningen anses å være innenfor gjeldende krav) er det ikke gitt tilbakemelding til ansvarshavende. Avgjørelser tatt av ansvarshavende kan overprøves av Forsøksdyrutvalget.

I 2011 ble 614 forsøk godkjent av ansvarshavende ved forsøksdyravdelinger. Forsøksdyrutvalget reviderte 268 (44 %) av disse. 62 revisjonssaker tatt opp til behandling i Forsøksdyrutvalget før tilbakemelding til ansvarshavende ble gitt.

	2011	2010	2009	2008
Antall søknader godkjent av ansvarshavende:	614	549	602	544
<u>Hvorav</u>				
Antall revidert av utvalget:	268	237	168	127
Antall ikke revidert:	346	312	434	417
Ca. prosent revidert:	44%	43%	28%	23%

	2011	2010	2009	2008
Antall møtesaker ang. revisjonsvirksomhet:	62	23	19	5

Øvrig virksomhet

Utover behandling av søknader om godkjenning av forsøksdyravdelinger, ansvarshavende og dyreforsøk, har Forsøksdyrutvalget i beretningsåret hatt oppe til vurdering eller utredet på eget initiativ, en rekke viktige temaer.

- Prinsipputtalelse om nye retningslinjer for behandling av søknader om forsøk med lakselus på fisk
- Re-homing/omplussing av forsøksdyr.
- Uttalelse angående merking av villlevende dyr på Svalbard
- Tumor- og infeksjonsforsøk hos gnagere.
- Risikovurdering om dyrevelferd ved merking for enkelte frittlevende pattedyr og fugler (vilt)
- FDU's holdning til bruk av Equithesin som bedøvelsesmiddel..
- Brev vedrørende artikkel om forsøk på «Natural killer cells in free-living Mus musculus»

I tillegg er det gjennomført kurs for ansvarshavende i løpet av året.

Informasjons- og veiledningsvirksomhet

Forsøk med dyr er et omdiskutert tema i samfunnet og Forsøksdyrutvalget ser behovet for økt åpenhet på området. For å lette informasjonstilgangen har Forsøksdyrutvalget publisert relevant informasjon på sine nettsider (<http://www.fdu.no>). Hensikten er å opplyse publikum om utvalgets virksomhet, samt tilby forsøksdyrmiljøene praktiske ressurser og informasjon om utvalgets virksomhet, f.eks. nyheter og søknadsprosedyrer. FDU's møtebøker publiseres på utvalgets hjemmeside.

Forsøksdyrutvalgets sekretariat holder den løpende kontakten med ansvarshavende i forsøksdyravdelingene samt forskere som gjør forsøk utenfor forsøksdyravdeling (hovedsakelig feltforsøk). Sekretariatet er også kontaktpunktet mellom utvalget og Mattilsynet og andre relevante parter som Direktoratet for Naturforvaltning, Sysselmannen og andre. Videre behandler sekretariatet henvendelser fra media, organisasjoner og enkeltpersoner om innsyn i dokumenter som har med Forsøksdyrutvalgets virksomhet å gjøre.

Utvalgets leder og enkelte medlemmer har i beretningsåret gitt uttalelser til medier om forsøksdyrvirksomhet generelt og om aktuelle enkeltsaker spesielt.

Feilkilder mht. rapportering

Tilbakerapportering fra virksomhetene for 2011 er relativt mye lavere enn tidligere år. Innen tidsfristen 28/2- 2012 for innrapportering mangler det tilbakerapportering på 91 forsøk. For 2010 var det 58 forsøk som ikke ble tilbakerapportert.

Noe manglende rapportering medfører ev viss undervurdering av antall dyr. Det kan også forekomme noe feilrapportering.

Rapport for 2011 om dyr som ikke regnes som forsøksdyr foreligger ikke da det ikke har vært kapasitet til å innhente og bearbeide slik informasjon.

VEDLEGG 1

Oppsummering av statistikk

EK-statistikk

(Statistikk iht. Europakonvensjonen for forsøksdyr)

Iht. forsøksdyrforskriftens § 24 skal det som vedlegg til utvalgets årsrapport minst gis de statistiske opplysninger som er nedfelt i appendiks B i Europarådets forsøksdyrkonvensjon (EK-statistikk). De tallene som er rapportert inn til Forsøksdyrutvalget er presentert i tabell 1-5. Grafiske fremstillinger av disse tallene vises i de vedlagte figurene 1, 2, 3, 4, 5, og 7.

I 2011 ble det *totalt* benyttet 1.622.714 forsøksdyr i Norge (2010: 1.461.058), hvorav 1.580.027 fisk (2010: 1.357.795), 39685 pattedyr (2010: 47865 og 3.002 fugler (2010: 1.968). Fisk utgjorde ca 97% av alle forsøksdyr. Se tabell 1 og 2.

Annen statistikk

I tillegg til tallmaterialet som sendes inn i henhold til EK-statistikken har Forsøksdyrutvalget samlet inn følgende informasjon:

Antall dyr i forsøk i og utenfor forsøksdyravdeling

I 2011 ble 202.235 forsøksdyr (2010: 1.114.102) benyttet i forsøksdyrlaboratorier hvorav 162.679 fisk (2010: 1.059.458), 38992 pattedyr (2010: 46787) og 461 fugler (2010: 716).

I 2011 ble 1.420.479 forsøksdyr (2010: 301.949) benyttet i såkalte feltforsøk (forsøk utenfor godkjente forsøksdyrlaboratorier) hvorav 1.416.910 fisk (2010: 298.337), 564 pattedyr (2010: 178) og 2670 fugler (2010: 1819).

Forsøk som medfører vedvarende eller betydelig smerte

Begrepet "smerte" omfatter både fysisk og psykisk smerte, angst og stress. Smertevoldende dyreforsøk stiller særskilte krav til forsøkets vitenskapelige eller praktiske nytteverdi jf. forsøksdyrforskriften § 8. Smertevoldende dyreforsøk er alle forsøk som antas å medføre vedvarende eller betydelig smerte, jfr. Forsøksdyrutvalgets prinsippavgjørelse av 11.12.02. I 2007 innførte Forsøksdyrutvalget ny praksis med at forsøk med fisk som gir alvorlige symptomer og dødelighet skal regnes som smertevoldende.

For 2011 ble det rapportert inn bruk av 91.566 dyr om smertevoldende forsøk. Av disse var det 90.468 fisk (2010: 77.871). Hovedsakelig omfattet disse smitteforsøk med alvorlige symptomer og dødelighet ifm. testing av fiskevaksiner og forskning på fiske sykdommer. Økningen skyldes hovedsakelig økning i antall fisk, men bruk av andre dyrearter økte fra 666 dyr i 2010 til 1.098 i 2011.

VEDLEGG 2

Innrapporterte tall

EK-statistikk

(Statistikk iht. Europakonvensjonen for forsøksdyr)

Tabell 1: Antall forsøksdyr benyttet i 2011, totalt og fordelt etter art og opprinnelse.

Art/Anvendelse	A (1.1)	B (1.2)	C (1.3)	D (1.4)	SUM
1 Mus	22 492	8 379	69	6	30 946
2 Rotte	3 576	2 977	226	70	6 849
3 Marsvin	0	263	0	0	263
4 Gullhamster	9	0	0	0	9
5 Andre gnagere	0	0	74	0	74
6 Kanin	0	51	0	0	51
7 Hund	11	0	0	0	11
8 Katt	0	0	0	0	0
9 Mink og rev	70	0	0	0	70
10 Hest og andre hovdyr	0	0	0	0	0
12 Gris	607	1	0	0	608
13 Storfe	10	0	0	0	10
14 Småfe	131	0	12	0	143
15 Rein	0	0	59	5	64
16 Andre klauvdyr	0	0	163	162	325
17 Andre pattedyr	0	0	120	10	130
18 Høns	269	44	0	6	313
19 Vaktel	0	0	0	0	0
20 Andre fugler	114	5	2 547	23	2 689
21 Krypdyr	0	0	0	0	0
22 Amfibier	0	0	348	0	348
23 Laks	1 307 934	50	6 668	6	1 314 658
24 Andre laksefisk	241 493	0	1 544	0	243 037
25 Torsk	9 254	0	748	0	10 002
26 Andre marinefisk	6 150	130	370	0	6 650
27 Sebrafisk	1 990	0	2 180	0	1 990
28 Andre ferskvannsfisk	1 654	0	1 598	0	3 252
29 Tifotkreps	0	0	90	0	90
SUM	1 595 767	11 900	14 765	282	1 622 714

A (1.1) Fra norskregistrert avls-/brukervirksomhet. Direkte eller indirekte (jfr. forsøksdyrforskriftens § 19).

B (1.2) Fra andre konvensjonsparter (Belgia, Bulgaria, Kypros, Tsjekkia, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Hellas, Litauen, Nederland, Romania, Slovenia, Spania, Sverige, Sveits, Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia og Storbritannia og Nord-Irland).

C (1.3) Fra andre kilder (andre land, villevende dyr m.m).

D (1.4) Gjenbruk (når et dyr brukes på nytt og et annet dyr kunne vært anvendt i stedet).

Tabell 2: Antall forsøksdyr benyttet Norge i 2011, totalt og fordelt etter formål

Art/Anvendelse	E (2.1)	F (2.2)	G (2.3)	H (2.4)	I (2.5)	J (2.6)	SUM
1 Mus	26 935	1 051	22	1 651	254	1 033	30 946
2 Rotte	6 505	113	0	0	171	60	6 849
3 Marsvin	0	255	0	6	2	0	263
4 Gullhamster	9	0	0	0	0	0	9
5 Andre gnagere	74	0	0	0	0	0	74
6 Kanin	22	10	0	0	19	0	51
7 Hund	8	3	0	0	0	0	11
8 Katt	0	0	0	0	0	0	0
9 Mink og rev	70	0	0	0	0	0	70
10 Hest og andre hovdyr	0	0	0	0	0	0	0
12 Gris	298	128	0	0	134	48	608
13 Storfe	10	0	0	0	0	0	10
14 Småfe	102	0	12	0	20	9	143
15 Rein	7	0	0	0	0	57	64
16 Andre klauvdyr	325	0	0	0	0	0	325
17 Andre pattedyr	65	0	0	8	0	57	130
18 Høns	92	0	0	0	0	221	313
19 Vaktel	0	0	0	0	0	0	0
20 Andre fugler	2 579	0	0	0	0	110	2 689
21 Krypdyr	0	0	0	0	0	0	0
22 Amfibier	13	0	0	0	0	335	348
23 Laks	90 555	78 757	0	1 127 124	0	18 222	1 314 658
24 Andre laksefisk	2 006	351	0	240 144	0	536	243 037
25 Torsk	4 919	0	0	72	15	4 996	10 002
26 Andre marinefisk	3 020	0	0	3 630	0	0	6 650
27 Sebrafsik	1 866	0	0	124	0	0	1 990
28 Andre ferskvannsfisk	1 530	0	0	1 722	0	0	3 252
29 Tifotkreps	0	0	0	90	0	0	90
SUM	141 142	80 668	34	1 374 571	615	25 684	1 622 714

E (2.1) Grunnforskning innen biologi, veterinær- og humanmedisin.

F (2.2) Forskning, utvikling og kvalitetskontroll av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin (unntatt uskadighetstesting).

G (2.3) Sykdomsdiagnostikk.

H (2.4) Beskyttelse av mennesket, dyr og miljøet ved toksikologisk- eller sikkerhetstesting, herunder også uskadighetstesting av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin.

I (2.5) Undervisning og trening.

J (2.6) Annet.

Tabell 3: Antall forsøksdyr benyttet til forsøk for utvalgte formål til beskyttelse av mennesket, dyr og miljøet ved toksikologisk- eller sikkerhetstesting i Norge i 2011, herunder også uskadelighetstesting av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin.

	Samtlige arter	Hvorav		
		Gnagere og kaniner	Hund og katt	Fisk
K (3.1)*	0	0	0	0
L (3.2)*	333	333	0	0
M (3.3)*	0	0	0	0
N (3.4)*	0	0	0	0
O (3.5)*	5 054	0	0	5 054
P (3.6)**	1 160	62	0	1 090
Q (3.7)	1 368 024	1 262	0	1 366 762
Totalt	1 374 571	1 657	0	1 372 906

K (3.1) Stoffet brukt eller beregnet for bruk hovedsakelig i landbruk.

L (3.2) Stoffet brukt eller beregnet for bruk hovedsakelig i husholdningene.

M (3.3) Stoffet brukt eller beregnet hovedsakelig som kosmetikk eller toalettsaker.

N (3.4) Stoffet brukt eller beregnet hovedsakelig som tilsetning til matvarer for mennesker.

O (3.5) Stoffet brukt eller beregnet hovedsakelig i industrien, men som ikke faller under 3.1, 3.2, 3.3, 3.4.

P (3.6) Potensielle eller reelle forurensningsfarer i miljøet som faller inn under de ovenfor nevnte kategorier.

Q (3.7) Sikkerhetstesting av produkter eller utstyr til bruk inne human- eller veterinærmedisin.

* Det primære formål som det var hensikten å bruke det til da testen ble utført.

** Når stoffer som tilhører kategorier som hører hjemme i andre linjer i denne tabell krever testing som forurensning (f.eks. ved lekkasje eller utslipp som fører til forurensning av miljøet) skal denne testing oppføres under linje 3.6.

Tabell 4: Antall forsøksdyr benyttet i Norge i 2011 i forbindelse med sykdom og lidelser*

	Samtlige arter	Hvorav		
		Gnagere og kaniner	Hund og katt	Fisk
R (4.1)**	9 245	8 445	0	800
S (4.2)	6 313	5 986	10	0
T (4.3)	2 547	2 534	0	13
U (4.4)	6 603	6 334	0	200
V (4.5)	1 476 584	150	1	1 476 143
Totalt	1 501 292	31 896	20	515 215

R (4.1) Sykdom hos mennesket: kreft (ikke karsinogenisitetstesting).

S (4.2) Sykdom hos mennesket: Hjerne- og karsykdommer.

T (4.3) Sykdom hos mennesket: Nervøse og mentale forstyrrelser.

U (4.4) Sykdom hos mennesket: Andre sykdommer.

V (4.5) Sykdom hos dyr.

* Dersom arten av sykdommen hos mennesket ikke er entydig kjent, skal registreringen gjøres i linje 4.4.

** Når forsøket gjelder kreft innenfor hjerte-, kar-, hjerne- og nervesystemet skal det registreres i linje 4.1.

Tabell 5: Antall forsøksdyr benyttet i Norge i 2011 i henhold til lovbestemmelser

	Samtlige arter	Hvorav		
		Gnagere og kaniner	Hund og katt	Fisk
W (5.1)	1 399 598	12 000	1	1 387 119
X (5.2a)	2 444	24	0	2 420
Y (5.2b)	4 350	0	0	4 350
Z (5.3)	49 960	473	0	49 479
Totalt	1 456 352	12 497	1	1 443 368

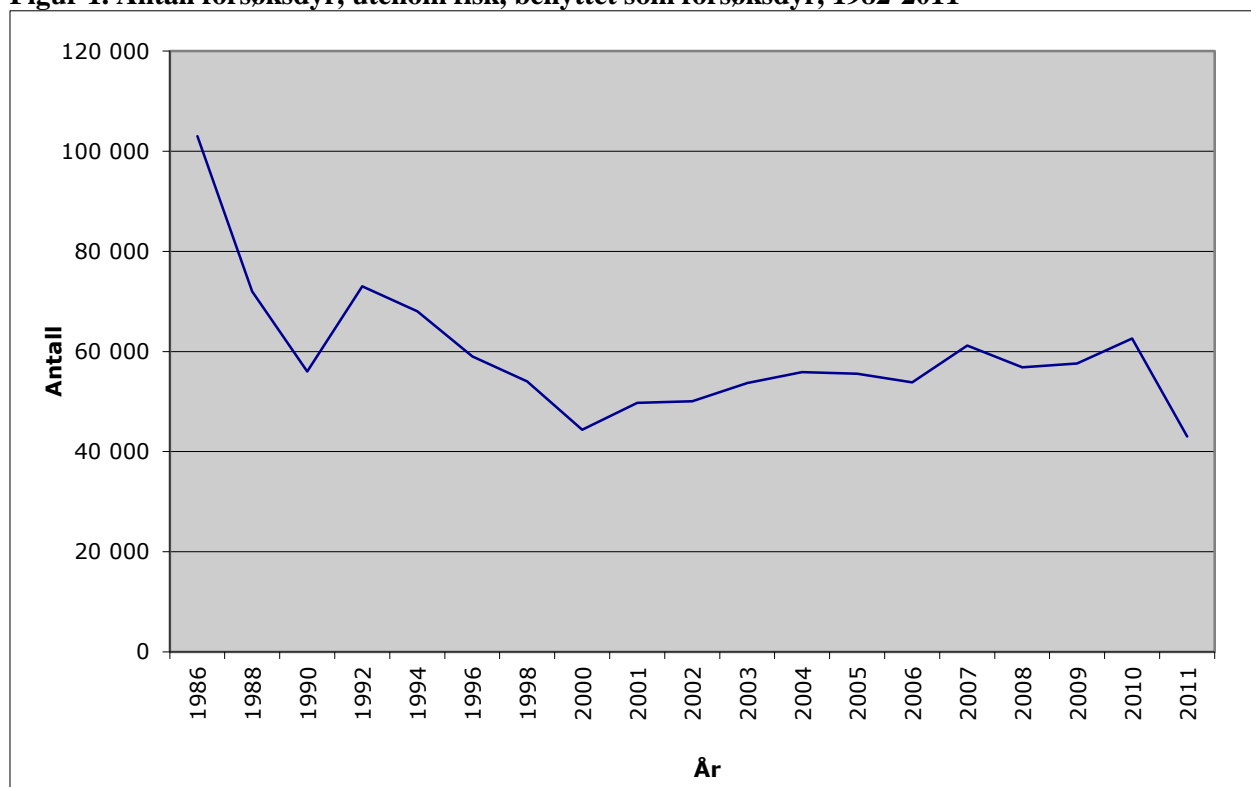
W (5.1) Norge.

X (5.2a) Andre konvensjonspartnere eller medlemsstater.

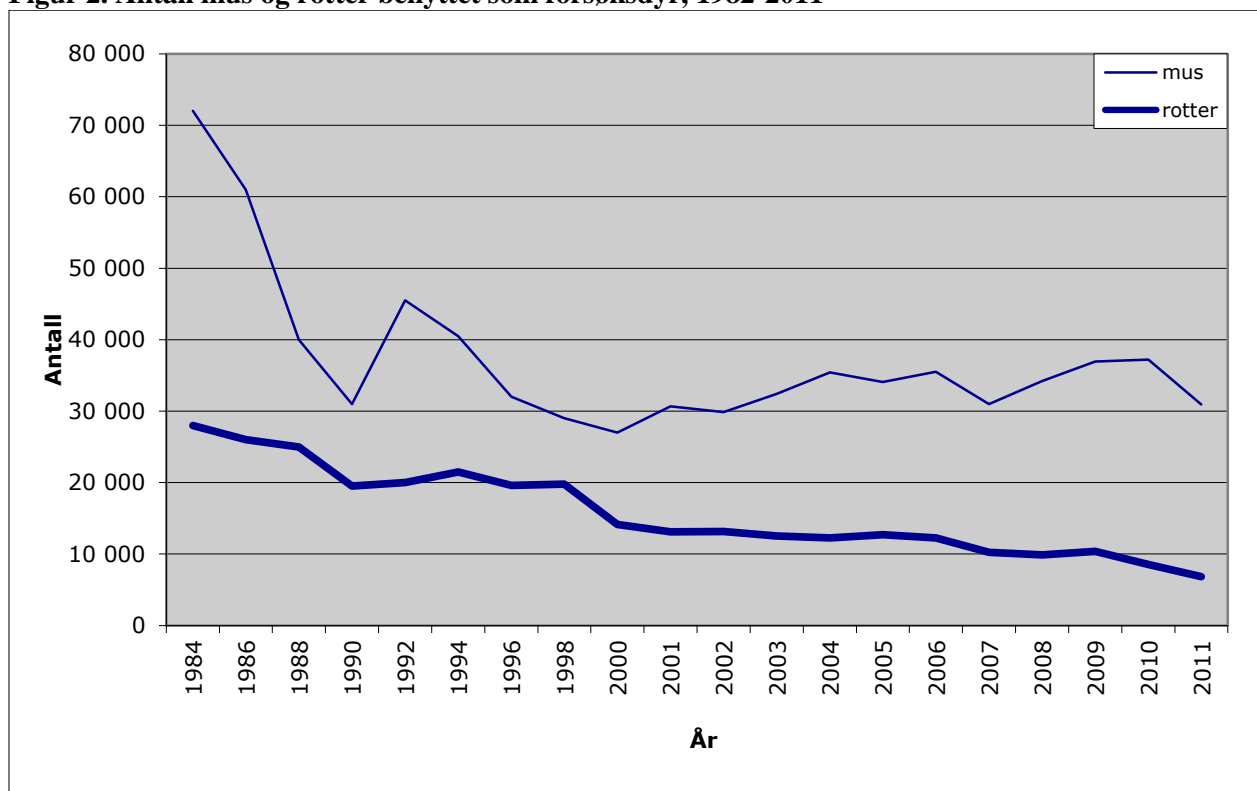
Y (5.2b) Andre stater (ikke konvensjonspartnere).

Z (5.3) Kombinasjon av 5.1 og 5.2.

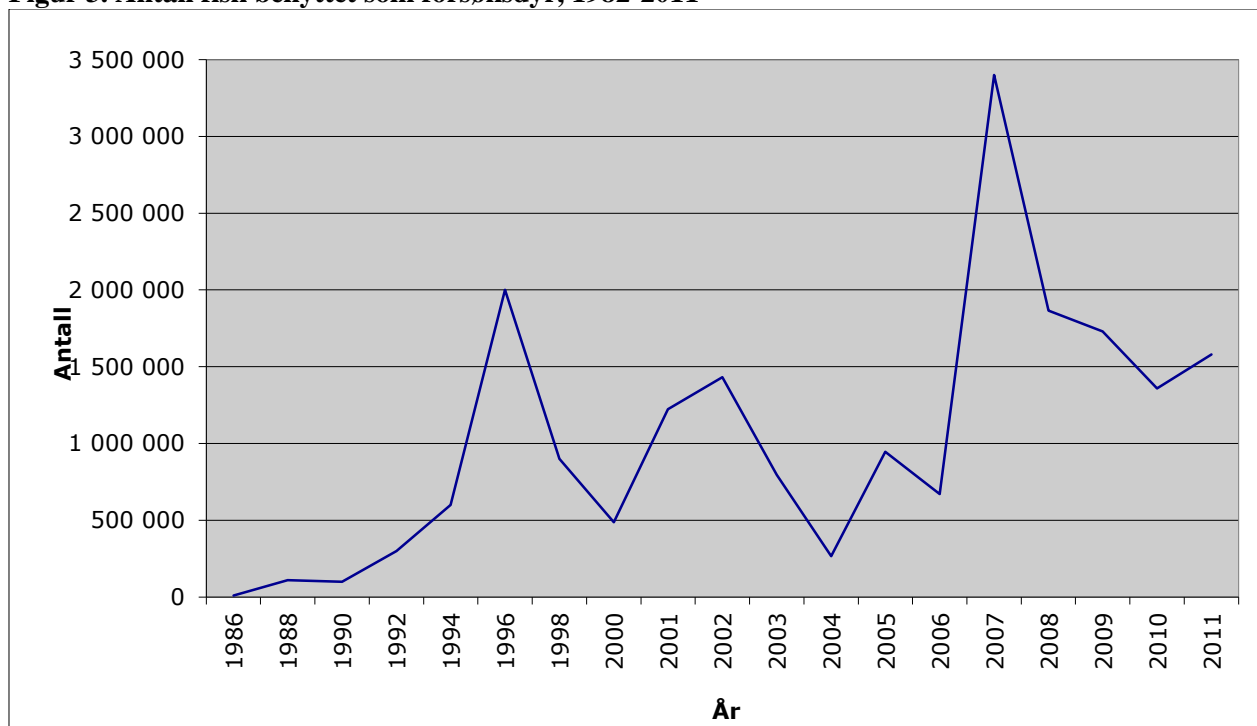
Grafiske fremstillinger av innrapporterte tall

Figur 1. Antall forsøksdyr, utenom fisk, benyttet som forsøksdyr, 1982-2011

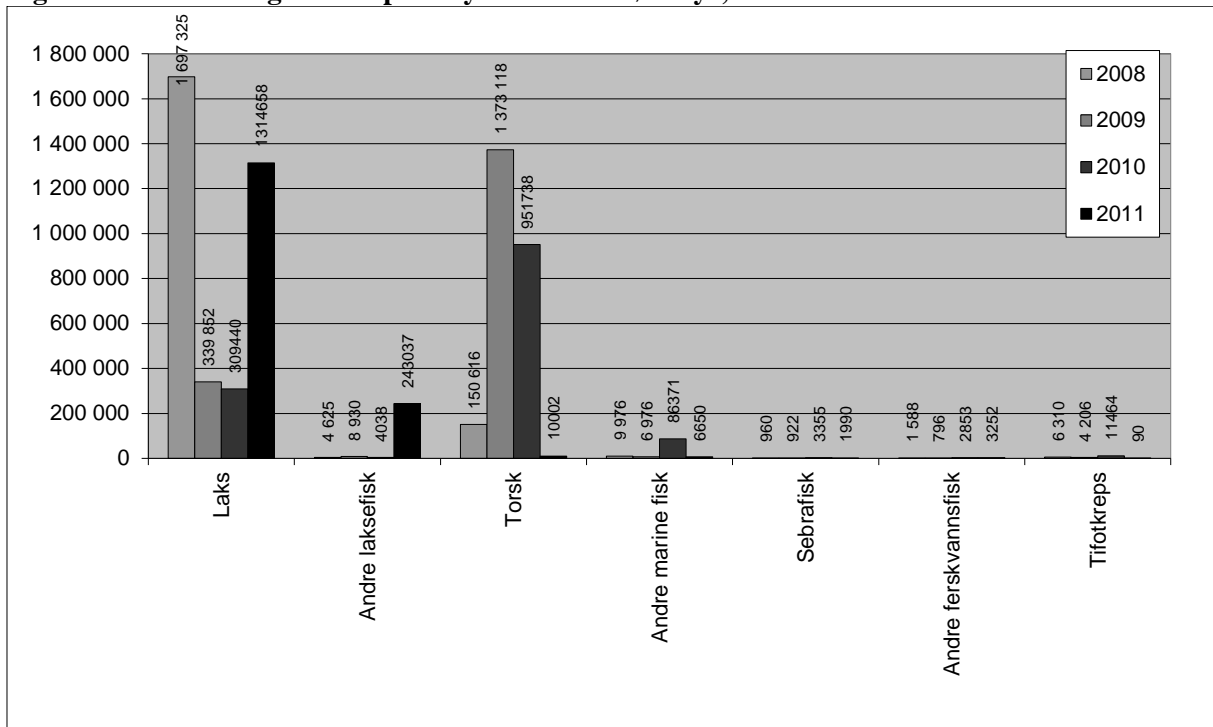
Figur 2. Antall mus og rotter benyttet som forsøksdyr, 1982-2011

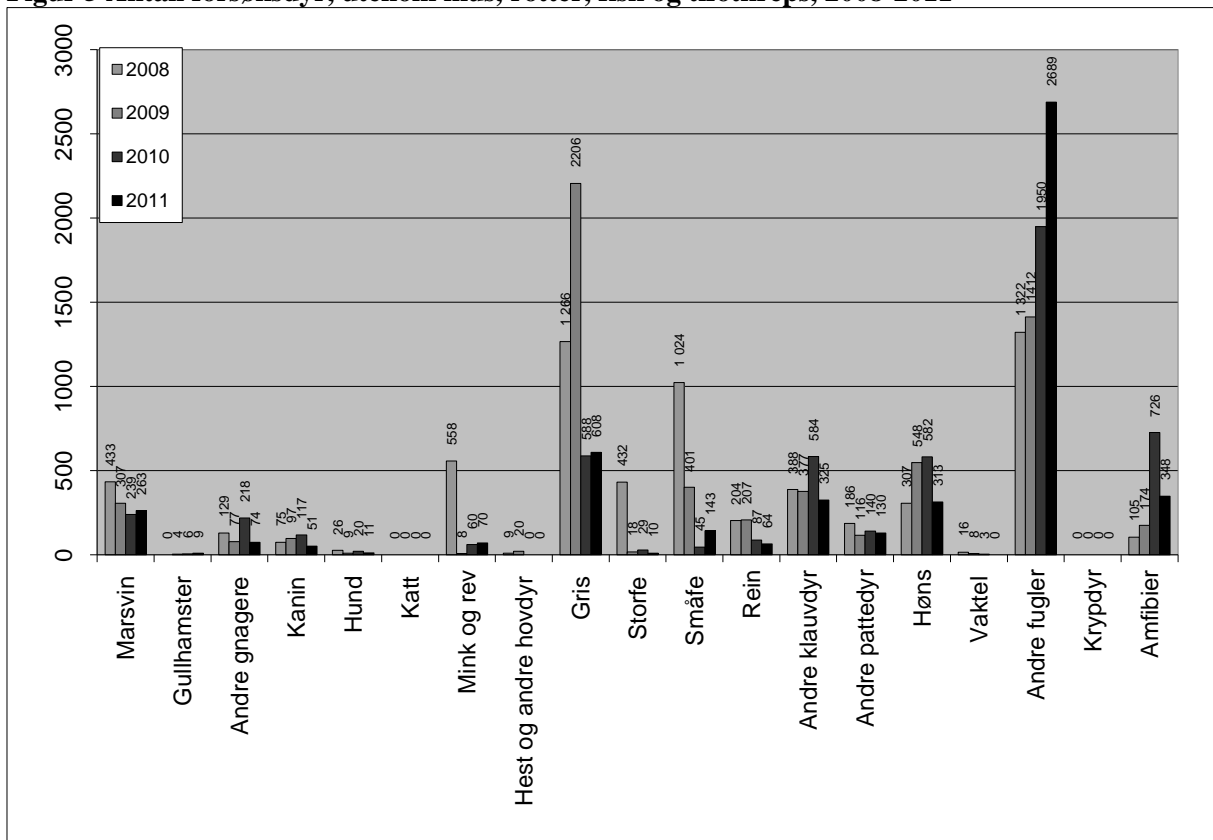
Figur 3. Antall fisk benyttet som forsøksdyr, 1982-2011

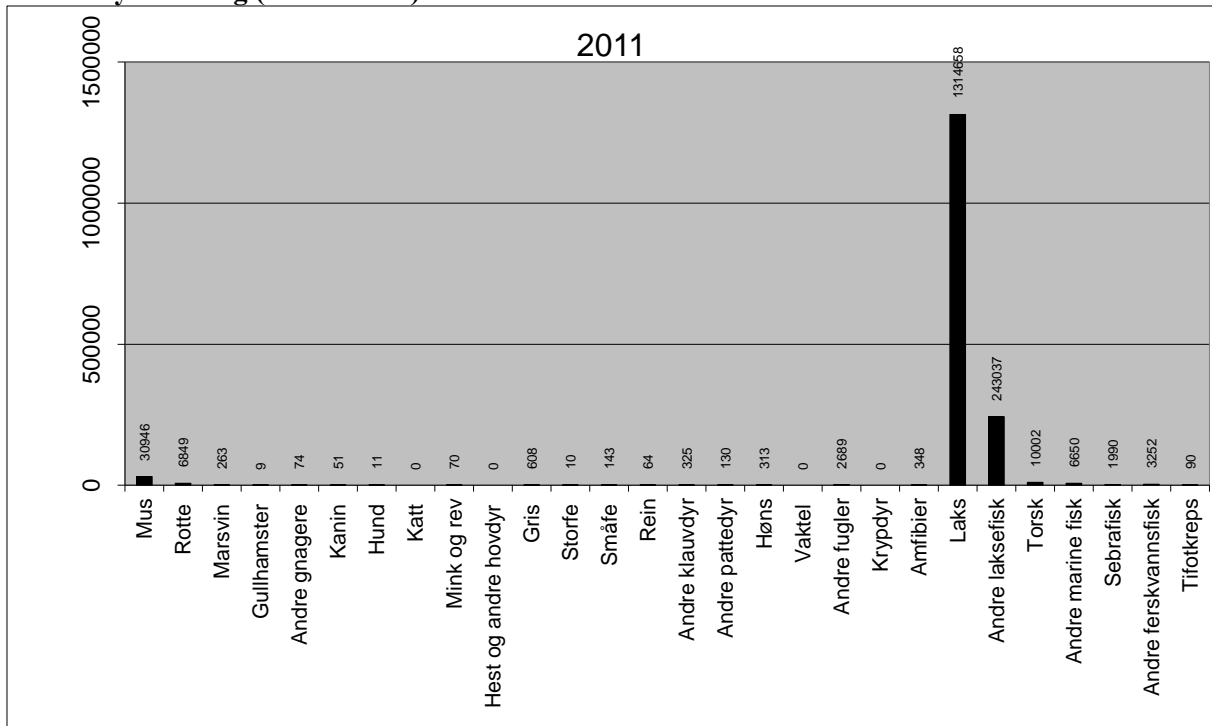
Figur 4. Antall fisk og tiftokreps benyttet som forsøksdyr, 2008-2011

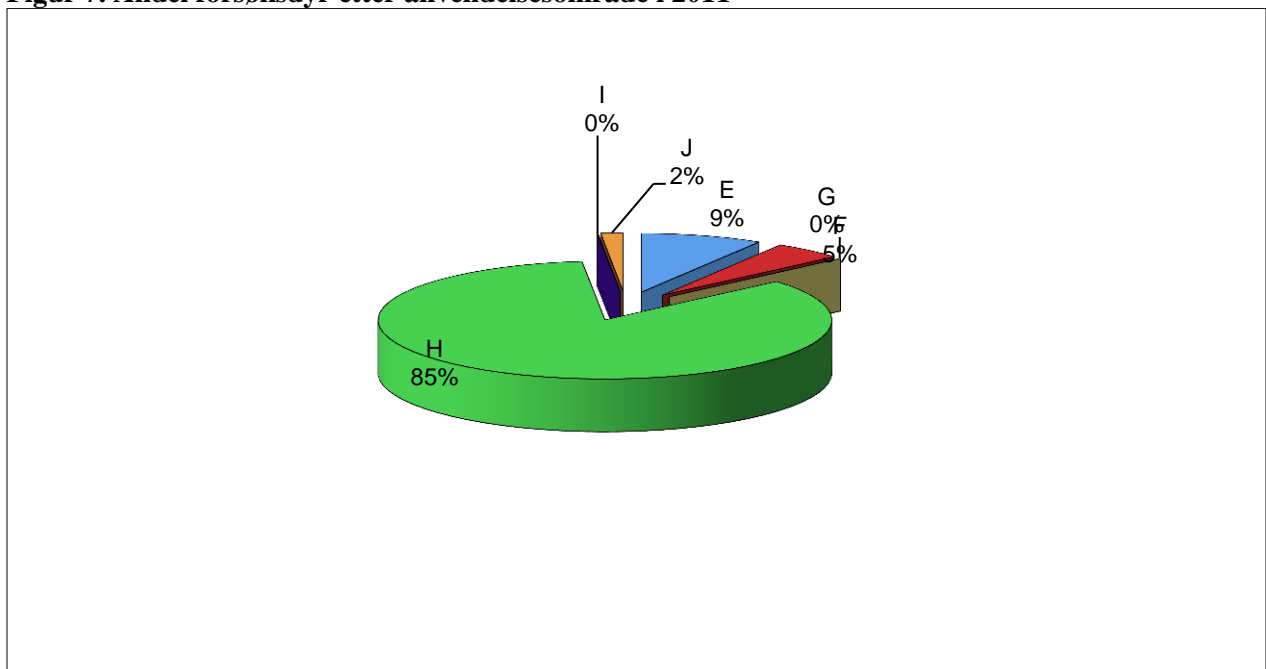
Figur 5 Antall forsøksdyr, utenom mus, rotter, fisk og tiftokreps, 2008-2011

Figur 6. Antall forsøksdyr benyttet i forsøksdyravdeling (■ labforsøk) og utenfor forsøksdyravdeling (□ feltforsøk) i 2011

Figur 7. Andel forsøksdyr etter anvendelsesområde i 2011

E Grunnforskning innen biologi, veterinær- og humanmedisin.

F Forskning, utvikling og kvalitetskontroll av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin (unntatt uskadelighetstesting).

G Sykdomsdiagnostikk.

H Beskyttelse av mennesket, dyr og miljøet ved toksikologisk- eller sikkerhetstesting, herunder også uskadelighetstesting av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin.

I Undervisning og trening.

J Annet.